

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

XIII. Ioan. Trithem. Abbas Spanhemensis, Iodoco Beiselio suo iuris Vt.
Doctori Salutem.

urn:nbn:de:0128-1-17336

Trithem

Opera
Historia

byterum, Ioannem Chryostomum Constantinopolitanum patriarcham, Fulgentium Ruspensem Episcopum, Boetium Seuerinum martyrem, Cassiodorum Rauennatensem abbatem, Gregorium papam ex abbate S. Andreae primum in vrbe Roma, Fortunatum Pictauiensem, Isidorum Hispalensem, Bedam monachum Anglicanum, Albinum Thuronensem abbatem, Haymonem Hirsfeldensem abbatem, Rabanum Fuldensem abbatem, Strabum Fuldensem monachum, Nogerium abbatem S. Galli, Petrum Damianum Episcopum Cardinalem, Anselmum Cantuariensem, Honorium Augustudunensem, Sigebertum Gemblacensem, Bernardum Clareuallensem, Hugonem & Richardum S. Victoris, Rupertum Tuyticensem, Hugonem Barchinonensem Cardinalem, Bonauenturam Cardinalem, Albertum magnam, Thomam Aquinatem, Vincentiumque Beluacensem, qui omnes præ cæteris rerum Ecclesiasticarum scriptoribus & multa & egregia volumina ediderunt. Quid sunt nostra studia Rogeri lucubrationibus istorum comparata virorum? Omne tempus vitæ suæ literis tradiderunt, semper aliquid legentes vel scribentes, quo & suum intellectum in cognitionem summæ veritatis eleuarent, & posteritati utilia prouiderent. Quid denique sunt nostræ lucubrationes, quibus aliquid esse præ cæteris putamur, si præscriptorum comparentur opusculis Patrum, nisi paleæ relatæ ad triticum, & immaturi quidam fructus, quibus nec tempus affuit nec locus, imo nec aeris oportuna temperies donata fuit, vt in cibum coalescerent optatum. Scribimus (vt Flaccus ait) *indocti doctique poemata passim*, & inanis nimium æstimationis cupidi opuscula nostra puerilia nimis, vt nonum taceam, nec in alterum quidem premimus annum. Quæ omnia etsi ita se habeant, nostrorum tamen recte laudamus ingenia, cum vnusquisque hoc ipsum quod potest, amore sapientiæ facit. Quanto enim magis quisque in sacris scripturis assiduus fuerit, tanto ex eis vberiore intelligentiâ capit. Pulchra enim est & fructuosa mentis studiosi hominis in scripturis diuinis occupatio, quæ & animi legentis scribentisve intellectum illuminat, & abstractum à mundi vanitatibus hominem ad Dei amorem dulciter inflammat. Hinc diuus nos Ambrosius admonet dicens: *Cælestium scripturarum eloquia diu terere ac polire debemus, toto animo ac corde versantes, vt succus ille spiritualis cibi in omnes se venas animæ diffundat.* Et sanctissimus ille presbyter Hieronymus: *Diuinas, inquit, scripturas sepius lege, immo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Si enim scientiam scripturarum amaueris, carnis vitia non amabis. Ignorantia enim scripturarum ignorantia Christi est.* Nam si iuxta Christophilum Paulum Christus Dei virtus est & Dei sapientia, qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem & sapientiam, quæ per illas duntaxat recte à nobis intelligitur. Multa ignoramus, quæ nos minime laterent, si veterum exemplo Patrum continua nobis lectio esset familiaris. Faciamus ergo quod monet Demonicum Isocrates, & erimus cum tempore doctiores. *Eάν ποτε ής φίλομαθής, ής πολυμαθής. Si fueris, inquit, discendi cupidus, eris profecto & multa discens.* Qui memoriam cupiens solidare discipuli pulchre subiunxit. *Α μήν εστις αλκις ήσιστα τήν αή μελέται, α δέ μη μεμάνθηκας προσάμβανει τήν ετησίαν ήσιν. Ομοίως γδ ήσρον άκίνας ήσισίμων ήσρον μαθάνειν, ήσ δόδ δμνον τι άγαθόν αήσιν τών φίλων μήλ άδειν.* Ea quidem quæ didicisti, ait, meditationibus conseruas, quæ autem necdum didicisti, scientiis apprehende. Nam æque turpe audienti vtilem sermonem non discere, & datum bonum quid ab amicis non acceptare. Vale. Ex Neometi 24. Iunii Anno Christianorum M. D. V.

Commen-
datio sacra
lectionis.

XIII.

IOAN. TRITHEM. ABBAS SPANHEMENSIS, IODOCO BEISE-
lio suo iuris Vi. Doctori Salutem.

PRIMA mensis Iulii huius die veni ad oppidum Colonienfis Archiepiscopi, quod Būnam vocant, vbi postridie mihi iuxta condictum occurrit principū ille sapientissimus doctissimusq; Ioachim Brandenburgensium Marchio, Romani Camerarius & Elector imperii, per quē illo vocatus à Neometensium ciuitate descenderam. Sexta dehinc eiusdem mensis luce venimus ad Coloniam, vbi magnorum multorumq; Germaniæ principum celebratū conuentus Regi nostro serenissimo Romanorum Maximiliano præsentē, atque in Sycambros expeditionem maturante. Quo cum venissemus, altera mox die ad te scribere oportunum duxi, vt fortunarum mearum territamenta non ignorares, quia probatū te inter omnes amicū habemus. Nam si nullius rei sine amico est iucunda possessio, quomodo & communicatio tristitiam nō asferet releuamen tristato? Quamuis me parū contristet aduersitas, quam sola æmulorum inuidia suscitauit innoxio, me nullam eis præbente occasionem. Si mecum luserit fortuna, nihil auferet, quod non dedit, quæ magis

litanum patriarcham. Fulgentium
rem. Calliodorum Ravenarum
primum in vrbe Roma Fortunatum
chum Anglicanum. Albinum The-
atrem. Rabanum Fuldensem
m S. Galli. Petrum Damianum Epi-
scopum. Angultudunensem. Sig-
m Hugonem & Richardum S. Vido-
nensem Cardinalem. Bonaventuram
rem, Vincentiumque Beluacensem
ribus & multa & egregia volumina
nibus istorum comparata videntur
quid legentes vel scribentes, quo de-
leuarent, & posteritati vtilia posui-
bus aliquid esse præ ceteris potuerit,
si palæ relate ad triticum, & inuoc-
cus, imo nec aeris oportuna tempera-
ribimus (vt Flaccus ait) videri dicitur
di opuscula nostra puerilia nimis, vt
num. Quæ omnia estita se habent
aliquis hoc ipsum quod potest, &
sacris scripturis assiduos fuerit, tanto
& fructuosa mentis studio hominis
scribentisve intellectum illuminat,
amorem dulciter inflamat. Hæc
scripturarum eloquia diu terere ac palæ-
ris cibi in omnes se venas animæ diffundit.
inquit, scripturas sepius legi, conuen-
tiam scripturarum amari, certis
bristi est. Nam si iuxta Christopholum
escit scripturas, nescit Dei vultum
elligitur. Multa ignoramus, que non
ua nobis lectio esset familiaris. Et
& erimus cum tempore doctores
sedi cupidus, eris profecto & multum
ubiunxit. "A p̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o
us q̄d al̄p̄o p̄p̄o d̄c̄o v̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o
dem que didicisti, ait, meditatiōem me-
m̄ que turpe audiret v̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o v̄p̄o
Vale. Ex Neomeu 24. Iunij Anno 10

ENSIS, IODOCO BEZIE
ntem.

olonienſis Archiepiſcopi, moſtē
occurrit principi ille ſapientiaſ
Romani Camerius & Eleutheri
eſcenderam. Sexta dehinc conſi-
multorumq; Germaniz præſentem
anorum Maximiliano præſentem. de-
um veniſſemus, altera mouere
ritamenta non ignorares, quop-
rei ſine amico eſt iuocanda poſſe-
leuamen triſtato? Quamuis me præ-
a ſuſcitauit innoxio, me nullam e-
nihil auferet, quod non dedit, que
magis

Fortuna,

magis forſitan mihi proderit aduerſa, quam blandiens & proſpera, quandoquidem eius
munera inſidiæ ſunt non dona, & maleſicia potius quam beneficia nominanda. Ciceroni
autem ſi credimus, non ſolum ipſa fortuna cæca eſt, ſed etiam eos plerunque cæcos efficit,
quos complexa eſt. Propterea interrogatus Chilo philoſophus quid eſſet fortuna, reſpon-
dit, ignarus eſt medicus fortuna, multos enim excæcat. Sed accipe quibus in me cæca telis
moliatur ſauire fortuna, noſtrorum inuidia æmulorum exagitata maleuolentia, quo in-
telligas te non ſolum eſſe inter mortales cui domeſtici graues ſuſcitauerunt iniurias. Non
enim poteſt mentiri quæ nouit omnia veritas, in ſancto prænuncians Euangelio, non ſolū
ab exteris, verum & à proprijs domeſticis atque neceſſarijs fideles ſuos pro iuſticia & ſa-
cratiſſima religione tribulationes & inimicitias eſſe paſſuros. Quæ nobis qua ratione con-
tingerint tam à noſtris quam ab extraneis, breui te narratione faciemus certiorem. Cum
anno proxime tranſacto, quod te minime latere poteſt, multorū conſpiratio principum
atrociffimum, & penitus moribus Chriſtiane religionis contrarium ageret bellum aduer-
ſus clementiſſimum Principem Philippum comitem Palatinum Rheni Baſſariæq; ducē,
ſub cuius tuitione monaſterium meum iure comitatus Spanhemienſis firmatum conſtat,
metu hoſtium ſecedere in oppidum cœnobio proximum Stauropolim * compulſus ſum. * Creuſt
Interea Pyrophorus comes ille Haſſonum pradas, incendia, & deuaſtationes ſacrarum æ-
diū, vicorum, pulcherrimarumq; in circuitu Staurorenſium villarum patrans ſine mi-
ſericordia, inter alia meliores cœnobij mei cortes deuaſtās igne concremauit. Manſimus
autem cum noſtra in ſigni bibliotheca, quam olim apud nos perluſtraſti, in oppido me-
morato, menſibus quinq; donec ſine liceret videre malorum. Reuerſi tandem pace red-
dita prouinciæ ad monaſterium, varias in nos machinationes quorundam æmulorum ex
noſtris conſentientibus nonnullis interea ſubortas paulatim intelleximus, quas cum in-
nocentia & reſtitutione mentis noſtræ ſreti contemneremus, non exiſtimantes neq; pon-
derantes quod latebat in nos odium Cynonorum, creuit malignantium cum tempore
furor. Contigit autem vt prima die menſis Aprilis anni præſentis in cauſa exuſti monaſte-
rij Lympurgienſis vocatus Budorim, oppidum ſereniſſimi principis noſtri Philippi Pala-
tini Comitæ, de meo cœnobio exirem, nihil minus timens, quam quod me abſente poſt-
ea contigit malum. Nam quinta dehinc die Budoris me in ordinis mei negocijs com-
munibus exiſtente, Cynonorum quidam ſatellites miſſi ad monaſterium meum,
quosdam è familia contractis clauſuris ſublariſque veſtimentiſ rebusque inuentis cepe-
runt, & publicæ cuſtodie memorati oppidi, neſcio quæ crimina imponentes falſa in con-
tumeliam & opprobrium noſtri manifeſtum per dies non paucos manciparunt. Quæ
cum nobis Budorim nunciata fuiſſent, animum noſtrum non mediocriter mouerunt,
diſplicuitque non immerito nos tam inſignem ab his accepiſſe contumeliam, quos ne
verbo quidem offendimus vnquam. Quid nobis tamen vtiliter eſſet faciendum cum a-
micis deliberantes, concluſimus tandem ad Spanheim non prius redeundum, quam ſa-
tisfactione legitima tantam cognoscamus iniuriam emendatam. Manſimus itaque a-
pud Budoras & Neomeres ferme tribus menſibus, non dubitantes noſtros de produſſa
noſtri plus dolere abſentia, quam nos ipſi contriſtemur. Cauſas odiorum in nos Cyno-
notes alias habent alias conſingunt. Amor & obſeruantia quibus ſemper fauimus ele-
mentiſſimi principis Philippi rebus, non vltima perſecutionum in nos cauſa fuit. Dabo
igitur temeritati locum ad tempus, & ibo cum ſereniſſimo principe meo in Marchiam
Brandenburgienſem, quod à multis quidem annis rogatus minime antehac efficere po-
tui. Neque reuertar breui, niſi quieſcat in nos iſta commotio. Habes, optime Beiſeli, to-
tam inſelicitatis meæ hiftoriam, ſi tamen inſelicitas dicenda ſit, per quam fortunæ mali-
gnitas euincitur. Nam ſi recte ſapimus, non poterit nobis nocere fortuna, quemadmo-
dum Menander ait:

Πᾶσι γὰρ ἐπιφορῶσι συμμῆχει τύχη.
Ταὺς οὐρανὸν ἢ μὴν καὶ λίω βούλονται.
Quicquid enim fortuna viris ingeſſerit bene ſapientibus, proueniet in bonum, ſæpe
que contingit caſibus ex aduerſis fortunam ſubſequi meliorem. Quocirca nobis ad omnē
euentum fortitudine & temperantia opus eſt, vt neque mente aliquando tempore dei-
ciamur contrariantium nobis, neque in proſperis vltra quam expedit inaniter eleuemur.
Auferat fortuna licet omne quod dedit, diuitias, honoresque comminuat, & annihilat di-
gnitates, ſi mens diuinum ſuſtinens radium in ſuo culmine perſeueret, nihil læſit. Domi-
nium rerum (vt Valerius inquit) collabi ſolet, bona mens præfertur diuitiis: nam bonæ
mentis vſurpatione nullū triſtioris fortunæ ſuſcipit incurſum. Cognoscimus nos eſſe mor-
pp 3

tales, & communi necessariaeque dissolutioni semper obnoxios, vt omnes fortunæ incur-
sus vna sententia ridentes, neque laudemus secundam, neque aduersam inculemos. Ne-
pe, vt Ciceroni placet, fortunam laudare stultitia, vituperare vero superbia est. Valecon-
stans & sanus. Ex Colonia Agrippina, Principum durante Concilio 8. die mensis Iulij, An-
no Christianorum M. D. V.

XIII.

IOAN. TRIT. ABBAS SPAN. MATTHÆO HERBENO
salutem.

CONGRATVLOR tibi amice, & multipliciter sum gaudius, quod te sacris altari-
bus Domini & saluatoris nostri Iesu Christi tandem aliquando post varias mentis tuae
fluctuantes opiniones ministrum & sacerdotem sacrificulū dicasti. Hæc est via tutior ad
felicitem, si mente & operibus officio conueneris quod subiisti. Dicit enim in Leuitico
scriptura diuina: qui habuerit maculam, panes non offerat Deo suo, nec accedat ad mini-
sterium eius. Si cæcus fuerit, si claudus, si fracto pede vel manu, nō accedat offerre hostias
Domino, nec panes Deo suo. Maculam habet sacerdos, qui terrenis affectionibus inhians,
conscientiæ puritatem vitiorum turpitudine sordidauit. Cæcus est qui propter ignoran-
tiā diuinarum scripturarum lumen intellectus non cōspicit doctrinæ cœlestis, redditurq;
ob id indignus sacerdotali officio, quia penitus est ad instituendā Dei familiam doctrinam
salutaribus inutilis. Cū enim sacerdotis officium sit iuxta prophetæ sententiam, interro-
gatum respondere de lege, ac Domini populo, quia Angelus dicitur eius, annunciare vo-
luntatem, quomodo cōmissos sibi docebit populos, qui totus ipse in tenebris ignorantie
versatur? Sed facile te credimus in lege Domini fieri posse doctum, si studium secularium
literarum, in quibus ad plenum eruditus es, cū amoris desiderio ad sanctarum meditatio-
nē conuerteris scripturarum. Nobilissimo enim flores ingenio, cuius acumine subleuatus
quicquid volueris diuinarum institutionum quam facillime amando comprehendes. Cū-
que spiritualis vitium cæcitatē, q̄ facile quidem potes auxiliante spiritus sancti gratia, euale-
ris, summo opere cauendum tibi est, ne claudicantis opprobrio turpissimo denoteris. Clau-
dus est enim fractoq; pede & manu sacerdos, qui vita & conuersatione ad puritatem Euan-
gelicæ veritatis non ambulat, nec se bonorum sectatorem operum, corā ouibus sibi com-
missis exhibere curat. Contra quem in Exodo legitur: *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum
sanctificentur, ne forte percussam eos.* Iterumq; scriptura sacerdotibus præcipit diem: *Munda-
mini qui fertis vasa domini.* Duplici enim doctrina debent esse ornati sacerdotes Domini,
operis videlicet, rectitudinis, & verbi sacre prædicationis, vt bonum q̄ subditis suis eligendū
prædicant, iniquis operationibus non corrumpant. Sane doctrina veritatis semper quidē
vtilis est populo Dei siue bene viuat is qui docet siue male, in sacerdote tamen sine bonæ
conuersationis exemplo non sufficit, utpote qui bonum quod prædicando commissis si-
bi populis vtiliter proposuit, male viuendo infructuosum fecit. Propterea nemo, sicut Au-
gustino placet) amplius in Dei nocet Ecclesia, quam is qui peruersè agens nomen & ordi-
nem affectus est sacerdotis. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit
subditorum, & in exemplum culpa vehementius trahitur, quando vitiosus pro reuerentia
ordinis honoratur. Cū ergo ruina populi sint sacerdotes mali, magna nobis cautela pro-
uidendum est, ne quis nostro scandalizatus exemplo in foveam decidat nostri occasione
delinquendi. Non te multitudo similium excusabit peccantem, sed fuge potius exempla
multorum, non pure ad institutionem sacerdotalem conuersantium: quoniam stultissi-
ma consolatio est, cum pluribus velle perire, & non magis saluari cum paucis. Multi enim
sacerdotes, vt Chrysostomus ait, & pauci sacerdotes. Multi quidem in nomine, & pauci
valde in operatione. Videte ergo quomodo sedeatis super cathedram, quia cathedra non
facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram. Non locus sanctificat hominem, sed homo lo-
cum. Qui bene sederit super cathedram honorem accipit ab illa, qui male sederit iniuriā
facit cathedra. In iudicio sedes, siquidem bene vixeris & bene docueris, omnium iudex e-
ris. Si autem bene docueris & male vixeris, tui solius iudex te solum condemnabis. Nam
bene viuendo & bene docendo, & populum quomodo recte debeat viuere instruis, & q̄
minister sis Domini fidelis ab ipso remunerandus ostendis. Si autem bene vitius & populū
tibi commissum non bene doces, peccasti, quia populum non instituendo perdis, quo
pereunte culpa tua, quomodo sacerdos sine populo saluaberis? Cū vero male viuēs be-
ne doces, formam Deo præseribis, quomodo te debeat condemnare? Quocirca te hortor,
Herbene frater charissime, cura quam diligenter, quatenus utroq; valeas ornari decore,
quo

Opera
Historia